

SVETOVNI DAN DUŠEVNEGA ZDRAVJA 2020

Življenje z izkušnjo osebnostne motnje:
kako razpletati vozle zapletenih odnosov?

Program sofinancira
Ministrstvo za zdravje RS

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE

Osebnostne motnje in zasvojenost

Luka Agrež, mag. soc. del., psihoterapevt

Partnerji programa:

Sofinancer programa:

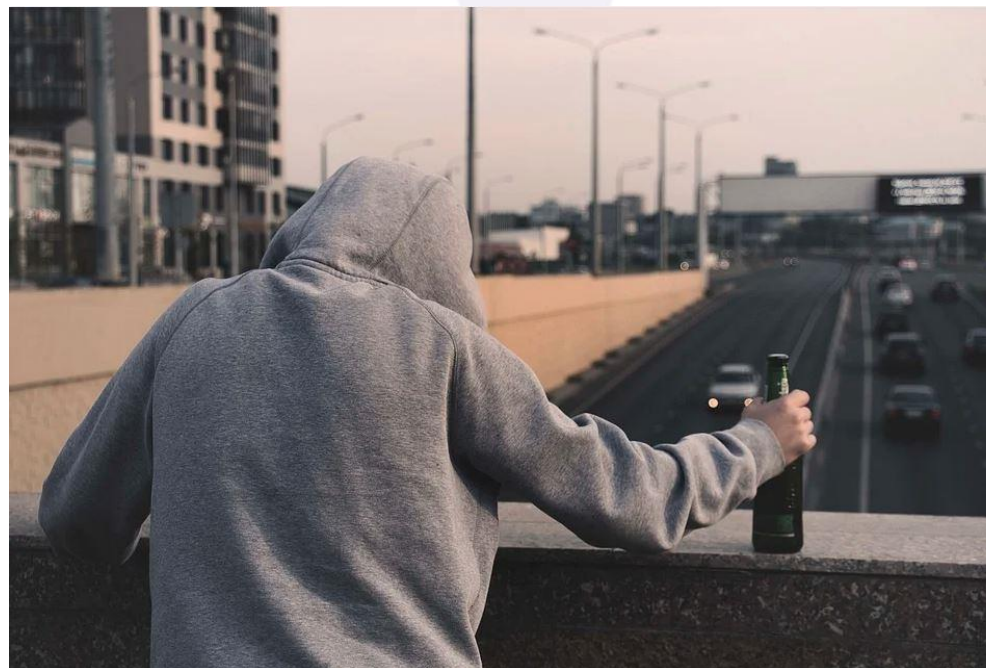

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE

Peter, 27 let

Kaj že vemo:

- Doma nikoli ni bilo pravega miru. Mama je želela poskrbeti za družino, hodila je v službo in se ni želela prepirati. Oče je veliko delal, zvečer pa si je pomagal z alkoholom, da je lahko zaspal.
- Že v osnovni šoli je ugotovil, da mu alkohol pomaga in da mu zmanjša tesnobo. V srednji šoli je večkrat vzel tablete, ki jih je za spanje jemala mama.
- V srednji šoli je hodil na zabave, veliko pil in zabredel v droge. Mami je še vedno rad vzel njena uspavala.

Peter, 27 let

- Srednjo šolo je zaključil brez težav, kasneje pa je redno uživanje drog začelo puščati posledice tudi na njegovem spominu in pozornosti. Pri delu mehanični delavnici je delal napake, ki jih ni priznal in to ga je pogosto vodilo do prepиров s sodelavci in strankami ter hitrih in pogostih menjav službe.
- S svojimi pesmimi je pogosto očaral dekleta. Vsebina je postajala vse bolj vulgarna, prav tako pa njegov odnos do deklet, ki jih je še vedno redno menjaval. V nekaj letih je popolnoma prenehal pisati in brati svoje pesmi. Partnerke je izbiral v družbi, s katerimi so se skupaj omamljali.
- Njegova družba se je skrčila na ljudi, ki so bili povezani z drogo. Zadolžil se je z nakupi kokaina. Redne menjave služb mu niso več omogočale plačevanja svojih dolgov. Zaradi tega je bil deležen ustrahovanja in tudi fizičnih napadov od svojih „prijateljev“. Grozili so tudi njegovim staršem.
- Zaradi vožnje pod vplivom PAS je bil udeležen v dve prometni nesreči. V obeh je vozil tuj avto. Po prvi so mu vzeli vozniško dovoljenje in mu naložili visoko denarno kazen. Pri drugi je zbežal iz kraja nesreče, vendar je prijatelju ostal dolžan za popravilo avta. Dolga kazni še ni odplačal, je pa v postopku izvršbe.

Peter, 27 let

- Mamo je pogosto izsiljeval za njena uspavala in denar. Ko mu je želela postaviti mejo, ji je zagrozil s samomorom – takrat je mama vedno popustila.
- Oče je bil pri mejah bolj vztrajen. Kadar je bil v vinjenem stanju, sta se s Petrom tudi stepla. Nekega dne je Peter po pretepu z očetom resnično poizkusil storiti samomor s predoziranje. V sobi ga je pravočasno našla mama in poklicala pomoč.
- V bolnici so mu uspeli rešiti življenje. Tam so opazili odtegnitvene simptome, zato so ga po stabilizaciji premestili v psihiatrično bolnico. Ko je bil odpuščen iz bolnice, je imel kmalu recidiv. Raje kot predpisane antidepresive je užival amfetamine, kokain, alkohol in benzodiazepine.
- Njegov drugi poizkus samomora s skokom iz mostu je v telefonskem pogovoru preprečila mama, nato pa je klicala v bolnico in uredila prisilno hospitalizacijo. Postajalo je jasno, da bo Peter potreboval obširnejšo, dolgotrajnejšo obravnavo, če bo želel ohraniti abstinenco.
- V sodelovanju mame in psihiatrov so ga uspel motivirati za zdravljenje zasvojenosti v komuni. Odšel je sprva v Španijo, kjer je zamenjal dve komuni v 3 mesecih, nato je poizkusi še eno komuno v Italiji, ki jo je zapustil po 2 mesecih. Povsod je prišel v konflikt s starejšimi člani komune. Vrnil se je domov, kot odločen abstinent, vendar je po 2 tednih življenja doma začel popivati z očetom in po enem mesecu je zopet užival kokain.
- Odločitev za zdravljenje je resnično sprejel, ko je od predoziranja umrl njegov najboljši prijatelj; njegovemu očetu pa je zaradi alkohola začelo odpovedovati srce. Oče se je odločil za zdravljenje od alkohola, Peter pa je prosil za sprejem v Center za zdravljenje odvisnih od prepovedanih drog. Po uspešnem zaključku tega 8-tedenskega programa, je bil napoten na nadaljevanje zdravljenja v terapevtsko skupnost za dvojne diagnoze.

Kaj je zasvojenost?

Sredstva za doseganje omame

ILEGALNA KEMIČNA: kanabinoidi, opiat, stimulanse, halucinogeni

LEGALNA KEMIČNA: tobak, alkohol, tablete (bolečina, bolezen), lepila

LEGALNA NEKEMIČNA: hrana, delo, tv, internet, računalniške igre, glasba, sanjarjenje, spolnost, pornografija, igre na srečo, odnosne oblike, šport, nakupovanje ...

NE DELIMO NA MANJ-BOLJ ŠKODLJIVA SREDSTVA

ne glede na sredstvo – šteje vzorec – dinamika omamljanja

Kaj je zasvojenost?

Opredelitev pojmov

Rekreacijska raba: odnos do vedenja ali substance, iz katerega zaradi kvantitete, frekvence ali fizičnih, psiholoških in socialnih stanj osebe, niso razvidne trenutne škodljive posledice zanjo ali za njeno okolje.

Zloraba: vrsta odnosa do vedenja ali substance, iz katerega zaradi kvantitete, frekvence in/ali fizičnih, psiholoških in socialnih stanj osebe, sledijo negativne posledice zanjo in/ali za njeno okolje.

Zasvojenost: skupek kognitivnih, vedenjskih in psiholoških simptomov, ki nakazujejo izgubo nadzora nad vedenjem ali rabo psihoaktivnih substanc, pri čemer oseba nadaljuje z vedenjem ali rabo psihoaktivnih substanc, kljub pojavu pomembnih težav, ki so vezane na to. To vedenje ali uživanje postane vedenje, okoli katerega se organizira življenje posameznika/ce.

Odtegnitveni sindrom: skupek fizičnih in psiholoških reakcij, ki se pojavi, ko oseba s težavo z zasvojenostjo preneha določeno vedenje ali rabo psihoaktivnih substanc.

Toleranca: proces privajanja na vedenje ali uživanje psihoaktivne substance. Posledica je razvoj psihološkega in fizičnega procesa, ki ustvari progresivno potrebo po večji „dozi“, da se doseže isti učinek.

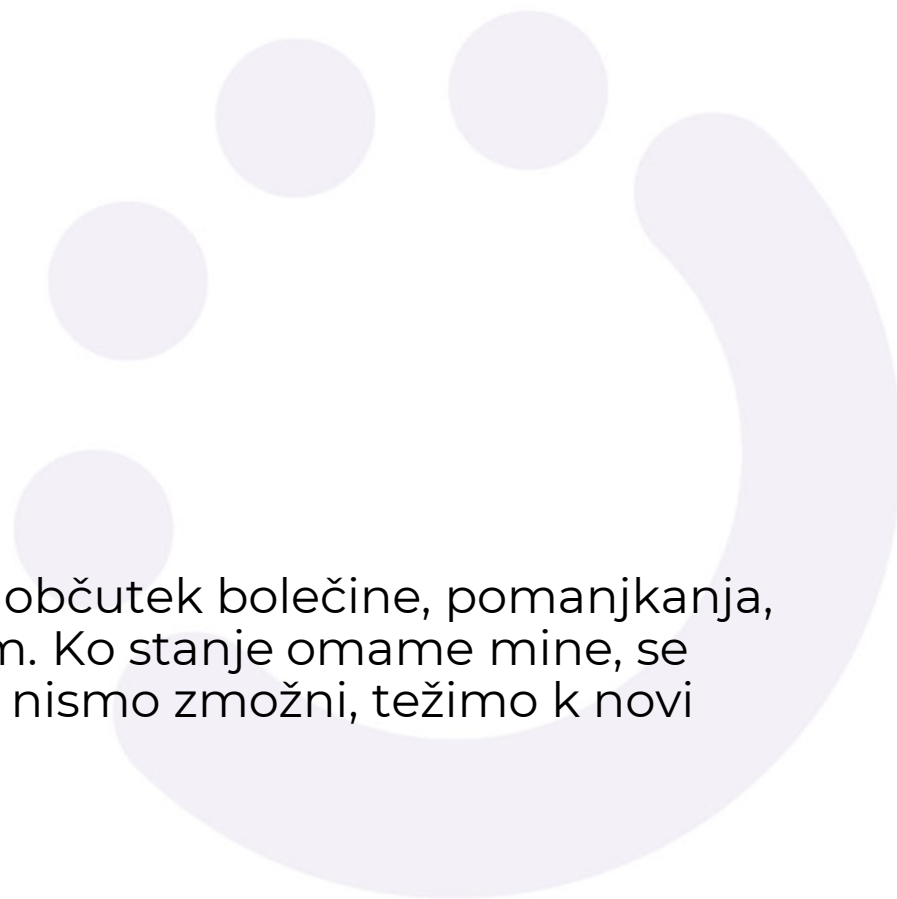
(National Institute on drug abuse, 2020)

Zasvojenost je **izguba kontrole** nad določenimi vedenji, ki lahko privedejo do razvoja tolerance, odtegnitvenega sindroma in imajo zelo pomemben negativen učinek na življenje posameznika.

(Becoña, 2010)

Kako se zasvojenost razvije?

- Vpliv več dejavnikov:
 - Biološki
 - Družinski
 - Družbeni
 - Psihološki
 - Vedenjski
- Preplet zgornjih dejavnikov lahko povzroči neprijeten občutek bolečine, pomanjkanja, nezadovoljstva ... Omama prekine stik s tem občutkom. Ko stanje omame mine, se moramo soočiti z realnimi življenjskimi izzivi – če tega nismo zmožni, težimo k novi omami.

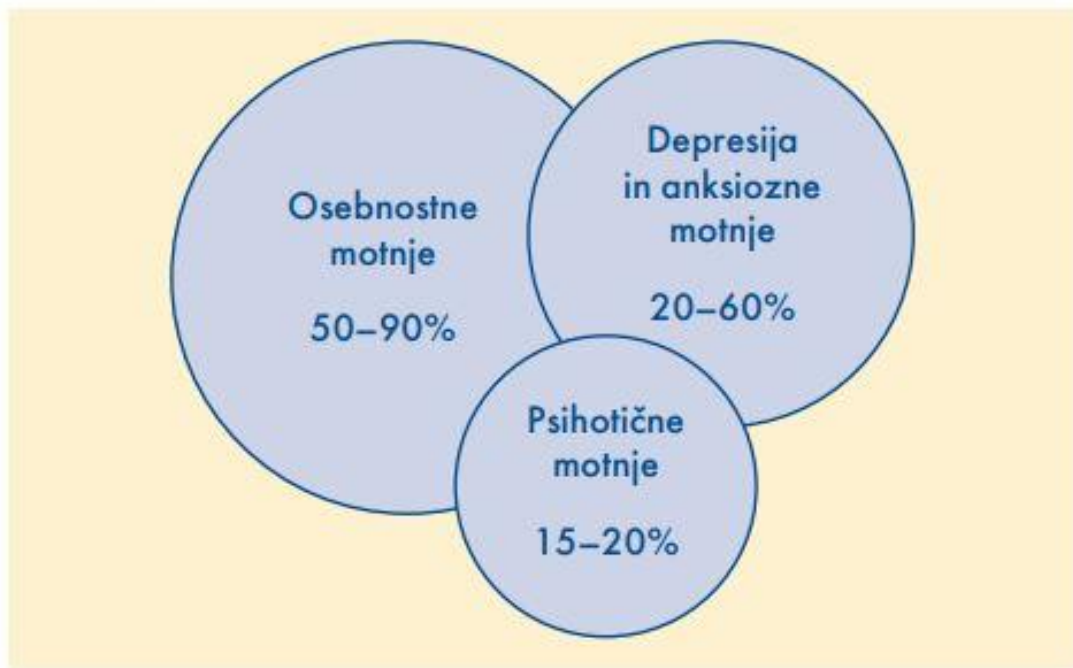
Posledice zasvojenosti

- Služba/šola
 - Družba
 - Finance
 - Družina
 - Zdravje
 - Kriminal
 - Interesi/hobiji
- ... privedejo do strokovne obravnave, kjer se ob zasvojenosti lahko pokaže tudi osebna motnja

Komorbidnost oz. dvojna diagnoza

Prekrivanje treh prevladujočih diagnostičnih sindromov pri bolnikih s komorbidnimi motnjami uživanja drog

- 30-50% zasvojenih s PAS ima duševno motnjo
- Diferencialna diagnoza?
- Razširjenost motnje pri zasvojenih (Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami – EMCDDA, 2005):
 - 50%-90% OSEBNOSTNE MOTNJE
 - 20-60% MOTNJE RAZPOLOŽENJA
 - 15-20% PSIHOTIČNE MOTNJE

Komorbidnost oz. dvojna diagnoza

Osebnostne motnje in zasvojenost

- Različne kombinacije zasvojenosti in osebnostnih motenj tvorijo raznolike klinične slike (ki niso opredeljene v diagnostičnih priročnikih) in zahtevajo individualizirane pristope k obravnavi
- KOMORBIDNOST oz. MULTI MORBIDNOST je težko ugotoviti
 - Prekrivanje simptomov
 - Zamolčijo en ali drug problem
 - Primarna / inducirana motnja z uživanjem PAS
- Osebnostna motnja je bolj prikrita kot zasvojenost
- Pri obravnavi zasvojenosti se odkrije potreba po zdravljenju osebnostne motnje

Osebnostne motnje in zasvojenost

Vzroki

Teorija SAMO-MEDIKACIJE (Khantizan, 1985)

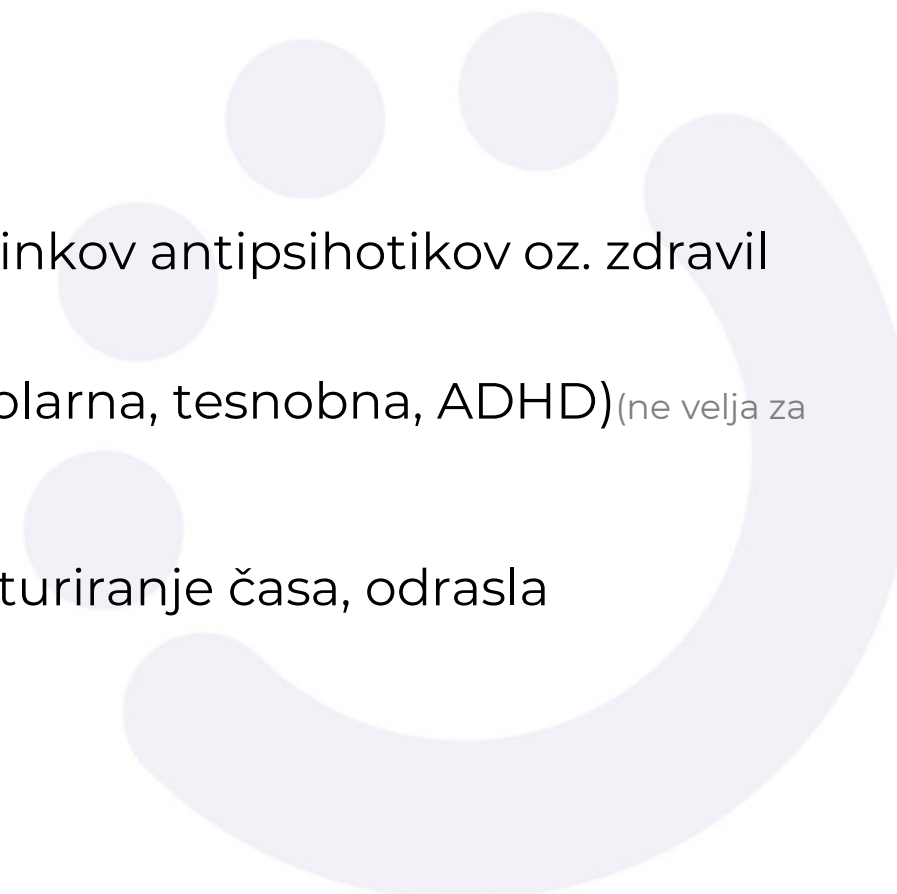
- Zmanjšanje simptomov motnje ali stranskih učinkov antipsihotikov oz. zdravil

Teorija VZROČNOSTI

- Uživanje PAS (THC) vpliva na pojav motnje (bipolarna, tesnobna, ADHD)(ne velja za osebnostne motnje)

Teorija MULTIPLIH FAKTORJEV

- Vpliv faktorjev: socialna izolacija, revščina, strukturiranje časa, odrasla odgovornost, druženje z uživalci

Osebnostne motnje in zasvojenost

Zdravljenje

- Integrirano (psihiatrično in adiktološko v istem programu)
 - Paralelno oz. vzporedno (združevanje dveh zdravljenj; usklajeno)
 - Zaporedno (ne upošteva cikličnosti, interakcije)

 - Dolgoročno
 - Multidisciplinarno
 - Širok nabor tehničnih znanj
 - Ambulantno /dnevno /stanovanjsko (komune/terapevtske skupnosti)
 - Faza vrtljivih vrat
 - **Sodelovanje bližnjih**
-

Hvala za vašo pozornost!

Vabljeni k poslušanju naslednjega predavanja, kjer bom govoril o svojcih oseb z izkušnjo osebnostne motnje.

